

Účast veřejnosti - práva fyzických a právnických osob v oblasti řízení ve věcech týkajících se ochrany životního prostředí

Doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Právo životního prostředí

6.4.2020

LS 2019/2020

FHS UK v Praze-Jinonicích, katedra SKE

Co je to veřejnost obecně?

- Jednotlivci (fyzické osoby)
- Formální skupiny fyzických osob podle zvláštních právních předpisů, ale bez právní subjektivity – např. petiční výbor
- Skupiny osob s právní subjektivitou - např. spolky (do 1.1.2014 tzv. občanská sdružení, fakticky je to totéž co spolky)

Co je to účast?

- Účast na rozhodování je právo
- Důležité je získat včas informaci= bez ní to nejde (podmínka práva účasti); pak zvážím, co s ní
- Důležité je pak stihnout v příslušné lhůtě učinit příslušný právní úkon (podání, vyjádření, přihlášení se, připomínku, námitku, odvolání, žalobu atd).
- Uplatňování soukromých, ale i veřejných zájmů
- Veřejnost nerozhoduje (rozhoduje správní úřad), ale účastní se procesu rozhodování → zvyšování transparentnosti rozhodování a posilování odpovědnosti správního úřadu za rozhodnutí

Prameny práva

- **mezinárodní právní úprava**
- Úmluva EHK OSN o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (Aarhusská úmluva, 1998) – ČR: č.124/2004 Sb.m.s.

- 1.právo na informace o ŽP
- 2.právo na účast při
 - a) povolování záměrů,
 - b) schvalování plánů,
 - c) přípravě legislativy
- 3. právo na soudní ochranu, jsou-li porušena práva spadající pod bod 1 nebo bod 2

1. Pilíř Aarhuské úmluvy

Právo na informace o ŽP

vnitrostátní právní úprava:

- čl. 35 odst. 2 LZPS: „Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.“
- Čl.35 odst.2 LZPS podrobně provádí zákon č. **123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí**
- **související problematika v dalších právních normách na ochranu ŽP**
- *Související obecné ustanovení* : čl. 17 odst. 5 LZPS, provádí zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Právo na informace o ŽP v ČR

- Fáze realizace práva:

1. sběr informací – podmínky v jednotlivých zvláštních zákonech z PŽP

- povinnosti znečišťovatelů
- činnost orgánů veřejné správy
- správa veřejných informačních systémů

2. zpřístupňování, resp. šíření informací

- aktivní (povinnosti v zákonech) a pasívní (na žádost)
- poskytování informací řeší komplexně zákon č.123/1998 Sb.

Aktivní zpřístupňování informací o ŽP

- Jejich poskytování neomezenému okruhu subjektů, aniž by bylo třeba podat žádost
- § 10a, 10b, 12
- Povinnost vést elektronické databáze
- Veřejné informační systémy
- Zpřístupňování informací při mimořádných událostech
- Zpráva o stavu životního prostředí v ČR
- Zvláštní povinnosti zveřejňování informací v rámci povolovacích procesů EIA, SEA, ÚPD, IPPC, GMO, vyhlášení zvláště chráněných území, prevence závažných havárií

Pasívní zpřístupňování informací o ŽP

- Zákon č.123/1998 Sb.
- Okruh informací § 2 písm.a):
- Stav ŽP, ale i stav přírodních zdrojů, ale i informace o probíhajících řízeních, připravovaných právních předpisech apod.
- Povinné subjekty § 2 písm.b):
 - Orgány státní správy a územní samosprávy
 - PO a FO na základě zvláštních zákonů vykonávající působnost v oblasti OŽP nebo poskytující služby v oblasti OŽP

Pasívní zpřístupňování

- Forma žádosti – jakákoliv (písemně, ústně, elektronicky)
- Podstatné náležitosti žádosti:
 - Kdo ji podává
 - Komu
 - Jakou informaci požaduje
 - není nutné zdůvodnění žádosti!
- Poplatky
 - Nejsou předepsány poplatky za podání žádosti a ni za poskytnutí informace, pouze se zpoplatňuje forma poskytnutí informace (tzv.“kopírné“)

Způsoby vyřízení žádosti povinnými subjekty:

- 1) Žádost podaná nepřislušnému PS § 4
- 2) Jedná se o žádost k poskytnutí již zveřejněné informace § 5
- 3) PS nechá doplnit žádost § 3 odst.2
- 4) PS požadovanou informaci zpřístupní zcela – lhůty v § 7
- 5) PS zpřístupní pouze část informace nebo odmítne zpřístupnit informaci, kterou má k dispozici, zcela – důvody pouze ze zákona, obligatorní a fakultativní v § 8
- 6) PS na žádost nereaguje – presumpce zamítavého rozhodnutí § 9 odst.3

Co s tím?

- Pokud dojde k situaci, že mi v zákonem stanovené lhůtě PS
 - A) poskytne jen část žádané informace
 - B) odmítne poskytnout zcela
 - C) na moji žádost vůbec nereaguje
- =pak mohu podat odvolání k nadřízenému orgánu

2.pilíř Aarhuské úmluvy

- A) veřejnost (míněno obecně „každý“), uvedeno v jednotlivých zákonech = kdokoliv, ale práva účasti omezená
- B) dotčená veřejnost =
Aarhuská úmluva: kdokoliv - kdo má zájem nebo může být nebo je dotčen rozhodováním o ŽP; přičemž v případě nestátních neziskových organizací (spolky) se automaticky předpokládá dostatečný zájem na rozhodování o ŽP, vyplývá z jejich zakládacích stanov = kvalifikovanější práva účasti

Význam spolků pro ochranu ŽP zdůraznil Ústavní soud v nálezu sp.zn. č.I. ÚS 59/14 z 30.5.2014

1. Přímá účast veřejnosti na rozhodování v řízeních

I.

Konsultativní účast kohokoliv (FO, PO)

- Připomínky, vyjádření do různých řízení, ale bez dalších hmotněprávních a procesních oprávnění
- ÚPD podle z.183/2006 Sb.
- EIA, SEA podle z.100/2001 Sb.
- GMO podle z.78/2004 Sb.
- Plány prevence průmyslových havárií podle z.224/2015 Sb.

II.

Kvalifikovaná účast spolků (ale i jiných PO) = více práv než u konzultativní účasti

A) Přímé účastenství ve správních řízeních (§ 27 Správního řádu) vedených podle těchto tří zákonů:

- § 7 z. 76/2002 Sb.-zákon o integrované prevenci znečišťování
- § 70 z. 114/1992 Sb.-zákon o ochraně přírody a krajiny (do 1.1.2018 byla u spolků ještě širší možnost účasti)
- § 115 z. 254/2001 Sb.-zákon o vodách

- B) Speciální účast PO (spolky zaměřené na ochranu ŽP) podle § 3 písm. i) bod 2. zák. č. 100/2001 Sb. v navazujících řízeních (např. podle stavebního zákona) – podmínka: existence min. 3 roky nebo doložení podpisové listiny s podpisy nejméně 200 osob

§ 70 odst.3 zák.č.114/1992 Sb. ve znění od 1.1.2018

- Zákonem č.225/2017 Sb. byla s účinností od 1.1.2018 díky ministryni pro místní rozvoj Karle Šlechtové (Hnutí ANO) a poslanci za ČSSD Jaroslavu Foldynovi bezdůvodně zrušeno právo spolků dle § 70 odst.3 zák.č.114/1992 Sb. účastnit se správních řízení podle stavebního zákona (především územního řízení a stavebního řízení) ale i jiných zákonů (horní zákon, atomový zákon, atd.) = nejhrubší zásah do nabytých základních lidských práv po roce 1989
- Proti tomu byl již na podzim 2017 podán návrh (sp.zn.Pl.22/18) na zrušení k Ústavnímu soudu - zrušení příslušné části zákona č.225/2017 Sb. (ÚS dodnes, tj.do 6.4.2020 nerozhodl)
- K této problematice blíže srov. např. Akademické stanovisko k novele stavebního zákona, kterou se mění mimo jiné zákon o ochraně přírody a krajiny. České právo životního prostředí, č. 1/2017 (43), s. 10-21. www.cspzp.com

Účast veřejnosti v ochraně ŽP

- **3. Místní referendum**
- Možnost občanů prosadit otázky OŽP a veřejného zdraví
- Referendum jen o věcech patřících do samostatné působnosti obce – mimo jiné též o věcech ochrany veřejného pořádku, zeleně a zdraví, či o stavebních otázkách
- § 49 zákona č.22/2004 Sb.:
- *„Rozhodnutí v místním referendu je pro zastupitelstvo obce, zastupitelstvo statutárního města a orgány obce a statutárního města závazné.“*
- **Problém platnosti referenda: musí být účast alespoň 35% ze všech oprávněných hlasujících**
- Podobná možnost i podle zákona č.118/2010 Sb., o krajském referendu

Účast veřejnosti v ochraně ŽP

- **4. Přímá účast FO při výkonu politických práv dle LZPS:**

- - p. na informace
- - p. petičního
- - p. shromažďovacího
- - p. sdružovacího
- - p. volební

- Další formy účasti:
- **5. výkon vlastnického práva FO a PO:** obranu svých vlastnických práv lze využít i k uplatňování ochrany ŽP
- **6. podávání podnětů** (např. podnětu pro přezkoumání rozhodnutí správního úřadu v mimoodvolacím řízení) **a stížností** – každý
- **7. účast na legislativním řízení:** připomínky veřejnosti k navrhovaným právním předpisům

Právo na přístup k soudní ochraně

3.Pilíř Aarhuské úmluvy

- Při porušení 1. pilíře
- U práva na informace možnost podat žalobu na nečinnost příslušných povinných subjektů a žádat aby soud uložil povinnost zpřístupnit požadovanou informaci
- Při porušení 2.pilíře
- V případě **konzultativní** účasti žádná práva přístupu k soudní ochraně
- V případě **kvalifikované** účasti po vyčerpání opravných prostředků v rámci správního řízení možnost podat žalobu ke správnímu soudu na přezkum pravomocného správního rozhodnutí nebo podat žalobu na přezkum vydaného opatření obecné povahy.